

انواع کفر در قرآن

(بررسی تحلیلی واژه‌ی کفر در قرآن)

تحقیق و پژوهش:

محمد احمدیان

سرشناسه: احمدیان، محمد، ۱۳۴۳ -
 عنوان و نام پدیدآور: انواع کفر در قرآن، بررسی واژه‌ی کفر در قرآن/ تحقیق و پژوهش محمد احمدیان
 مشخصات نشر: سنندج: ثالای رووناکی، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۲۷۲ ص، ۲۱/۵ × ۱۴/۵ س
 شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۵۵۱۹۶۶
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه
 عنوان دیگر: بررسی تحلیلی واژه کفر در قرآن
 موضوع: کفر و کافران - جنبه‌های قرآنی
 موضوع: Kufri (Islam) -- Qur'anic teaching
 رده بندی کنگره: BP ۱۰۴
 رده بندی دیویی: ۱۵۹/۲۹۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۲۵۳۸۶

نام کتاب:	انواع کفر در قرآن
نویسنده:	محمد احمدیان
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۸
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
تایپ و صفحه‌آرایی:	امید مقدس (سقز)
انتشارات:	ثالای رووناکی
شابک:	۹۷۸۶۰۰۸۵۵۱۹۶۶
نرخ:	۳۵ هزار تومان

مراکز پخش: سنندج - پاساژ عزتی - انتشارات آراس
 تلفن: ۰۸۷-۳۳۱۲۸۳۴۱
 سقز: کتابفروشی پیام نو ۱ و ۲
 تلفن: ۰۸۷-۳۶۲۲۱۰۹۸ و ۰۹۱۸ ۹۸۵ ۹۳۲۶

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه
۲۱	 فصل اوّٰا ایمان و اثرات آن
۲۱	 واژه‌ی ایمان از نظر لغوی
۲۲	 خداشناسی از مرقه آن
۲۴	 دلیل اوّل: فطرت
۲۶	 دلیل دوم: آفرینش هستی
۲۷	 نظم حاکم بر هستی
۲۸	 الف - دلیل خلق در هستی
۲۹	 ب - دلیل تسویه در هستی
۳۰	 ج - دلیل تقدیر در هستی
۳۱	 د - دلیل هدایت در هستی
۳۳	 دلیل سوم: اخلاق و نقش آن در فرد و جامعه
۳۵	 دلیل چهارم: وحی و نقش هدایت بخش آن
۳۵	 فلسفه‌ی ارسال انبیاء
۳۶	 الف - آگاه نمودن قلب‌ها
۳۷	 ب - هدایت عقل
۳۸	 ج - تربیت نفس

۴۱	فصل دوم: توحید
۴۱	معنی توحید
۴۱	توحید از نظر اصطلاحی
۴۲	اهمیت توحید در حیات انسان
۴۳	انواع توحید
۴۳	۱- توحید در اسماء و صفات
۴۴	صفات ذات
۴۴	صفات اهل باری
۴۶	توسیع عفتان و اثرات آن
۴۶	۲- توحید ربوبیت
۴۸	مشرکین و توحید ربوبیت
۵۰	۳- توحید الوهیت
۵۲	معانی «إله» در قرآن
۵۲	إله در معنی معبود
۵۳	«إله» در معنی معین
۵۴	۴- توحید در عبادت
۵۴	معنی عبادت
۵۴	توحید عبودیت
۵۶	مخاطبان قرآن
۵۶	تبیین موضوع

۵۹	فصل سوم: کفر در قرآن
۵۹	پیش‌گفتار فصل سوم
۶۰	نکات قابل توجه در رابطه با واژه‌ی کفر
۶۰	کفر و اقسام آن
۶۰	معنی لغوی کفر
۶۲	کافر چیست؟
۶۲	تقسیم‌بندی: مخاطبان قرآن
۶۲	خطاب‌های مومنین قرآن
۶۴	مبحث اول: کفر ده یوم در قرآن
۶۶	مبحث دوم: کفر مشرکین - قرآن
۶۸	شرک و انگیزه‌ی مشرکین
۶۸	الف - رفع نیازهای فطری
۶۹	ب - روزی طلبی مشرکین
۷۱	ج - دفع ضرر از مشرکین
۷۵	تجلی شرک در خلال عبادت
۷۷	مبانی تفکر مشرکان
۷۸	۱- اجتناب، شرکای خداوند در هستی
۷۹	۲- اجتناب پرستی در میان مشرکان
۷۹	تصور دوم
۸۰	نکته‌ی اول
۸۰	نکته‌ی دوم

- ۸۰ نکته‌ی سوم
- ۸۱ ۳- خویشاوندی میان اجنه و خداوند از دیدگاه مشرکان
- ۸۲ ۴- ملائکه دختران خداوند از دیدگاه مشرکان
- ۸۴ کفر مشرکین و اقسام آن
- ۸۵ بند اول: کفر مشرکین نسبت به الوهیت خداوند
- ۸۶ بند دوم: کفر مشرکین به قیامت
- ۸۷ بند سوم: کفر مشرکین به قرآن
- ۹۰ بند چهارم: کفر مشرکین به رسالت پیامبر (ص)
- ۹۳ بند پنجم: کفر مشرکین، مانع در راه دعوت
- ۹۴ بند ششم: کفر مشرکین در جبهه‌ی جنگ نظامی
- ۹۷ بند هفتم: کفر در بیان نبی
- ۱۰۰ بند هشتم: کفر در صفت پیامبر
- ۱۰۲ مبحث سوم: کفر اهل کتاب در قرآن
- ۱۰۲ بند اول: کفر یهود در قرآن
- ۱۰۲ ۱- کفر یهود نسبت به قرآن
- ۱۰۳ ۲- کفر یهود به رسالت پیامبر
- ۱۰۷ ۳- کفر یهود به آیات الهی و قتل انبیاء
- ۱۱۰ ۴- کفر یهود در تهمت به مریم عذرا و قتل عیسی
- ۱۱۲ ۵- کفر یهود در تحریف کلام خدا
- ۱۱۳ ۶- کفر یهود نسبت به تورات
- ۱۱۵ ۷- کفر یهود، ناسزاگویی به ذات اقدس خداوند

- ۸- کفر و گوساله پرستی یهود ۱۱۶
- نتیجه گیری کفر یهود در قرآن ۱۱۷
- بند دوم: کفر مسیحیت در قرآن ۱۱۸
- ۱- کفر و ایمان در پیروان عیسی ۱۱۸
- ۲- یهود کفر در پیروان عیسی ۱۲۰
- ۱- تهمت کافران بنی اسرائیل به عیسی ۱۲۱
- ۴- کفر اعداء به ال بیت مسیح ۱۲۳
- بند سوم: کفر اهل کتاب در قرآن ۱۲۷
- ۱- کفر اهل کتاب نسبت به آیات الهی ۱۲۸
- ۲- شرک اهل کتاب به خداوند ۱۲۹
- ۳- توطئه فرهنگی اهل کتاب علیه اسلام ۱۲۹
- ۴- هم پیمانی اهل کتاب با مشرکین و منافقین ۱۳۱
- الف - بدخواهی مسلمانان ۱۳۱
- ب - توطئه نظامی علیه مسلمانان ۱۳۱
- بند چهارم: اهل کتاب و اعمال نیک آنان ۱۳۴
- ۱- ایمان و تقوا، دو عنصر نجات اهل کتاب ۱۳۶
- ۲- حکم نهایی اهل کتاب در قرآن ۱۳۸
- بند پنجم: اهل کتاب در قیامت ۱۳۸
- تاقل اول: کفر اهل کتاب، الحادی نیست ۱۳۹
- تاقل دوم: حکم کفر اهل کتاب، حکم دنیایی است ۱۴۰
- اهل کتاب و عذاب قیامت ۱۴۳

۱۴۳.....	الف - مشرکین اهل کتاب
۱۴۴.....	رابطه‌ی شرک و عبادت
۱۴۷.....	شرک اهل کتاب
۱۵۰.....	ب - منکرین اهل کتاب
۱۵۳.....	دلیل قرآنی مبنی بر عذاب اهل کتاب
۱۵۵.....	دلیل قرآنی مبنی بر نجات اهل کتاب
۱۵۷.....	دلیل قرآنی مبنی بر مؤده‌ی پاداش به اهل کتاب
۱۶۲.....	دیدگاه اول مفسران در مورد پاداش اهل کتاب
۱۶۴.....	دیدگاه دوم مفسران در مورد پاداش اهل کتاب
۱۶۴.....	۱- دیدگاه تفسیر المیزان
۱۶۵.....	۲- دیدگاه تفسیر پرتوی از قرآن
۱۶۶.....	۳- دیدگاه تفسیر ناب
۱۶۷.....	صالحان اهل کتاب چه کسانی هستند؟
۱۶۸.....	أمت قائم کیست؟
۱۶۹.....	نظریه‌ی اول مفسران در رابطه با أمت قائم اهل کتاب
۱۶۹.....	نظریه‌ی دوم مفسران در رابطه با أمت قائم اهل کتاب
۱۷۳.....	نتیجه‌گیری موضوع نجات بعضی از اهل کتاب
۱۷۶.....	مبحث چهارم: کفر منافقین در قرآن
۱۷۸.....	منافق از نظر اصطلاحی
۱۷۸.....	علل کفر منافقین در قرآن
۱۷۸.....	پیوند کفر و نفاق در آیات قرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

حمد و ستایش بی‌شائبه، شایسته‌ی پروردگاری است، که هستی، مخلوق اوست، و به صورت «غریزی» و «ارادی» مخلوقات را در مسیر هدایت و کمال، راهنمایی نمود. به «انسان و جن» اراده و اختیار عبودیت و هدایت، عطا فرموده است. رسول و سلام بی‌پایان، نثار روح پاک و والامقام پیامبر اسلام (ص) و اهل بیت، رسلان فاکارش تا قیامت.

رساله‌ی پیش‌رو، پژوهشی است در تحلیل واژه‌ی «کفر» در قرآن، و همچنین بررسی جوهر عقیده‌ی اسلامی، که به نام «توحید» است. نظر به اینکه سوره‌ی «حمد» شاهره و ورود به قرآن است، نه در این اساس بعضی از مفسرین و متفکرین اسلامی، گفته‌اند؛ «قرآن» شرح و تفسیر سوره‌ی حمد است؛ و به همین خاطر سوره‌ی حمد را «فاتحة الكتاب» و نیز بعضی «ام الكتاب» نام نهاده‌اند، (حوی، ج ۱/ ص ۳۵). در سوره‌ی حمد، تقسیم‌بندی اندیشه‌ی انسان‌ها در موضع‌گیری با قرآن و رسالت پیامبر (ص) صورت می‌گیرد؛ که عبارت است از: ۱- نعمت داده‌شدگان (مؤمنین) ۲- خشم برشدگان ۳- گمراهان. هرچند در مورد گروه دوم و سوم، میان مفسران اختلاف نظر وجود دارد، اما در آغاز سوره‌ی بقره؛ تقسیم‌بندی که در مقابل

رسالت پیامبر (ص) و «وحي» به صورت صریح و شفاف صورت گرفته؛ سه دسته و عبارتند از: ۱- متقیان ۲- کفار ۳- منافقان، حال نظریه اینکه از نظر تفسیر المنار، «خشم برشدگان» (مَغْضُوبٌ عَلَيْهِمْ) کسانی هستند که حق را شناخته، همراه با علم و آگاهی به آن پشت می‌کنند؛ و «گمراهان» (ضالّین) کسانی هستند که حق برایشان ظاهر نشده، و در بین راه سرگردان هستند، و به حبه‌ای که آنان را به حق برساند، هدایت نمی‌یابند؛ و در خاتمه، دسته دوم و گمراهان را به چهار دسته، تقسیم‌بندی می‌کند؛ (المنار، جلد ۱/ ۲۰۴).

حارثی قاضی، توجه و تأمل این است، آیا این دو تقسیم‌بندی در سوره‌ی «حمد» و «بقره» یکی هستند، یا متفاوت؟ اگر شروع قرآن سوره‌ی حمد باشد، و سرآغاز این سوره وسط از بقره شروع و آغاز گردد، لذا باید شرح آغازین و ابتدایی و تفسیر شفاف روشن تقسیم‌بندی سوره‌ی حمد، همان سه گروه «متقیان، کافران، و منافقان» در ابتدای سوره‌ی بقره باشد، که در خلال قرآن بیشتر این تقسیم‌بندی به چشم می‌خورد.

اگر قایل به جدایی و تفکیک دو تقسیم‌بندی در سوره‌های «حمد و بقره» باشیم، چگونه در بین آن‌ها توافق حاصل کنیم، تا در تحقق هدف تحقیق؛ یعنی «توحید» و تحلیل واژه‌ی «کفر» در قرآن، به نتیجه‌ی مطلوبی نایل آییم؟

آنچه محرز و مسلم است، واژه‌ی «کفر» هرگاه در قرآن کاربردی می‌شود، کتمان و پوشیدن حقیقت مسلمی است، که خداوند کفر را برایش به کار می‌برد. حال این حقیقت «ایمان» به خداوند باشد، در «ربوبیت و الوهیت»

یا انکار «شریعت» باشد، یا «رسالت» پیامبر (ص). بر همین اساس در جهت رسیدن به حقیقت ما را بر آن داشت که در مورد واژه‌ی «کفر» در قرآن تحقیق کنیم، تا در خلال آن در مقابل «ایمان» تقسیم‌بندی درستی از کفر را به دست آوریم.

واژه‌ی «کفر» و مشتقات آن در (۷۴) سوره‌ی قرآن؛ بالغ بر (۳۶۰) بار تکرار شده است که جدول آن در پایان پژوهش ضمیمه می‌باشد. آنچه از تحلیل واژه‌ی کفر به دست می‌آید این است که:

۱- نکته‌ی اول، بیانگر تکرار واژه‌ی کفر، در سوره‌های «مدنی» از جمله: «بقره»، «آل عمران»، «توبه»، «انعام» و «مائد» است. طرح این موضوع در سوره‌های مدنی در مقابل سوره‌های مکی چون «انعام و اعراف» که از سوره‌های طولانی هستند، این نکته به دست می‌آید، که واژگان «کفر» همیشه در مقابل «ایمان به خدا» قرار نگرفته است.

۲- نکته‌ی دوم، از طرح واژگان «کفر» در سوره‌های مدنی، بیشتر به «الوهیت» خداوند در عدم پذیرش فرمان و امر او، در «توبه» روزمره‌ی زندگی مخاطبان قرآن قابل پیگیری و تأثیرگذاری است، نه پذیرش «ربوبیت» خداوند؛ زیرا ربوبیت خداوند امری قابل درک و پذیرش بوده است، حتی برای مشرکان مکه.

۳- نکته‌ی سوم، فضای مدینه از لحاظ دسته‌بندی اجتماعی- فکری، عبارت بوده از: مؤمنان، منافقان و اهل کتاب و اقلیتی از مشرکان، لذا کثرت کاربردی واژه‌ی «کفر» و مشتقاتش در چنین فضای اجتماعی؛ بخشی مربوط

به اثبات رسالت پیامبر (ص) و «وحي» و بخشی به تطبیق شریعت اسلام در امور اجتماعی در جامعه‌ی مدنی مدینه می‌باشد.

۴- نکته‌ی چهارم، این است که رویکرد و نگرش قرآن به «کفر» و اثرات آن در ابعاد مختلف عقیدتی و ایدئولوژیکی، در جامعه‌ی مدینه بیشتر از مکه، بیانگر این نکته است که خطر کفر، و ناباوری تنها عدم عقیده به ذات پروردگار نیست، بلکه دارای ابعاد مختلف می‌باشد.

لذا با توجه به مقدمه‌ی بقره، مخاطبان قرآن به سه دسته تقسیم می‌شوند:

۱- مؤمنان - کفار ۳- منافقان، که در چارت صفحہ‌ی بعدی ترسیم شده است.

پیشینه‌ی تحقیق

در رابطه با تقسیم‌بندی، دسته‌بندی «کفر» در قرآن، صاحب‌نظران و محققین، قلم فرسایی نموده‌اند، که جهت تکمیل و توسعه‌ی بحث و بهره‌مندی بیشتر خوانندگان از تحقیق و نظرات سایر صاحب‌نظران، دسته‌بندی و فصل‌بندی سه تحقیق را ارائه می‌دهیم.

۱- تقسیم‌بندی کفر از دیدگاه دکتر قرضاوی

الف) کفر الحادی، مبنی بر انکار خالقیت خداوند

ب) کفر شرک، مشرکان با وجود اعتقاد به «ربوبیت خداوند» در «الوہیت» دچار شرک می‌شوند.

ج) کفر اهل کتاب، کفر اهل کتاب پایین‌ترین نوع کفر است، آن هم تکذیب رسالت پیامبر (ص) می‌باشد.